

พุทธนวัตกรรมและการวิจัยข้ามศาสตร์*

BUDDHIST INNOVATION AND CROSS-DISCIPLINARY RESEARCH

พระวัชรินทร์ วชรวิโส (ชุมจีน)¹, พระครูบวรชัยวัตร², พระครูศรีรัตนภิรมย์³

และ พระครูสมุห์ ดิเรกฤทธิ์ ธีรปณฺโญ⁴

PhraWacharin Wachirawangso (Chumjeen)¹, Phrakru Bowonchaiwat², Phrakru Srirattanaapirom³ and
Phrakhrusamu Diragrit Thirapanyo⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: vios00700@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องพุทธนวัตกรรมและการวิจัยข้ามศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการค้นพบและการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีการนำไปใช้ในสาขาศาสนาพุทธศาสนา การวิจัยในมุมมองข้ามศาสตร์นี้มุ่งเน้นที่จะเชื่อมโยงระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศาสนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง การประยุกต์วิจัยข้ามศาสตร์ในสาขาของพุทธศาสนามีความหลากหลายมาก โดยมุ่งเน้นการผสมผสานความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับปรัชญาและศาสนาพุทธศาสนา เพื่อเข้าใจและปรับใช้ในทางปฏิบัติชีวิตและสังคมได้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่นการใช้ทฤษฎีจิตวิทยาเข้ากับการสอนวิปัสสนาของพระพุทธเจ้า หรือการศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจศาสตร์เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาทางสังคมในแง่ของความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน วิจัยทางศาสตร์ประยุกต์ใช้ในพุทธศาสนามีการศึกษาต่าง ๆ เช่น การศึกษาประสบการณ์การทำสมาธิและผลกระทบต่อสุขภาพจิตของบุคคล หรือการใช้ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ปรัชญาพุทธในสังคม พุทธนวัตกรรมและการวิจัยข้ามศาสตร์" เน้นที่การผสมผสานระหว่างพุทธศาสนาและการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ของทั้งสองศาสนา

บทความนี้มุ่งเน้นการหาความรู้ใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมคุณค่าและประโยชน์ของ

* Received 18 August 2024; Revised 25 August 2024; Accepted 23 October 2024

พุทธศาสนาในทางที่ต่าง ๆ และให้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีคุณค่าในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ

คำสำคัญ : พุทธ, นวัตกรรม, การวิจัยข้ามศาสตร์

Abstract

The purpose of this academic article is to study the Buddhist Innovation and Transdisciplinary Research" has content that is consistent with the discoveries and developments in science and technology that have been applied in the field of Buddhism. This cross-disciplinary research aims to bridge the gap between scientific and religious knowledge to provide a deeper understanding of Buddhism and related cultures. The application of cross-disciplinary research in the field of Buddhism is very diverse. It focuses on combining knowledge from various sciences with philosophy and Buddhism. To better understand and apply it in practice to life and society. For example, applying psychological theory to the Buddha's teaching of Vipassana. or the study of economic philosophy to find ways to solve social problems in terms of fairness and equality. Applied scientific research in Buddhism includes studies such as studies of meditation experiences and their effects on a person's mental health. or using communication theory to support the spread of Buddhist philosophy in society. Buddhist Innovation and Transdisciplinary Research" focuses on the integration of Buddhism and scientific research to enhance understanding of the various aspects of these two religions. This article focuses on finding new knowledge that has the potential to promote the value and benefits of Buddhism in various ways and providing scientific information related to Buddhism in order to gain a deeper understanding and value in Applied in the daily life of humanity.

Keyword : Buddhism, Innovation, Cross-Disciplinary Research

บทนำ

พุทธนวัตกรรมเป็นการนำหลักธรรมและปรัชญาพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผสมผสานแนวคิดทางศาสนากับการพัฒนาทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหารจัดการ หลักธรรมพุทธศาสนา เช่น การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา การมีสมาธิ และการดำรงอยู่ในปัจจุบัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิดและการตัดสินใจในขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน การนำหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในนวัตกรรมสามารถช่วยให้กระบวนการพัฒนามีความสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น หลักการเช่น ความเมตตา การให้เกียรติผู้อื่น และการมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถช่วยในการสร้างนวัตกรรมที่ไม่เพียงแต่มีคุณค่าทางเทคโนโลยี แต่ยังมีคุณค่าทางจิตใจ และสังคมด้วยพุทธนวัตกรรมไม่เพียงแต่เป็นการนำเสนอเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่ยังเป็นการสร้างกระบวนการที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติในระยะยาว การนำหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในนวัตกรรมสามารถช่วยในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและส่งเสริมการพัฒนาที่มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อโลก ในบทความนี้ เราจะสำรวจแนวทางต่าง ๆ ในการนำหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนวัตกรรม และสำรวจตัวอย่างของพุทธนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการนำพุทธศาสนามาเสริมสร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืน

การวิจัยข้ามศาสตร์เป็นกระบวนการที่นำความรู้และแนวคิดจากหลายสาขาวิชามาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลาย ด้วยการผสมผสานความรู้จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ การวิจัยข้ามศาสตร์ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและหลากหลายเกี่ยวกับประเด็นที่ซับซ้อนในสังคมปัจจุบัน การวิจัยข้ามศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด การขาดแคลนทรัพยากร และความไม่เท่าเทียมทางสังคม ปัญหาเหล่านี้ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางของสาขาวิชาเดียว แต่ต้องการการผสมผสานความรู้และวิธีการจากหลายสาขาวิชาเพื่อหาทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของ

การวิจัยข้ามศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จสามารถเห็นได้ในหลายด้าน เช่น การวิจัยทางการแพทย์ที่ใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อค้นพบแนวทางการรักษาโรคใหม่ ๆ หรือการวิจัยทางสิ่งแวดล้อมที่ผสมผสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติกับสังคมศาสตร์เพื่อสร้างแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน เราจะสำรวจแนวทางต่าง ๆ ในการวิจัยข้ามศาสตร์ รวมถึงผลกระทบและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้จากหลายสาขาวิชา เพื่อเปิดมุมมองใหม่และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาการวิจัยที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและโลกในระยะยาว

พุทธนวัตกรรมหมายถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มคุณค่าและความหมายให้กับชีวิตประจำวันและสังคมร่วมสมัย ในยุคที่เทคโนโลยีและความรู้ทางวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า การเชื่อมโยงและการประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนากับศาสตร์ต่าง ๆ ได้กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง วิจัยข้ามศาสตร์เป็นกระบวนการที่นำเอาความรู้จากศาสตร์หลายสาขามารวมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรอบด้านมากยิ่งขึ้น การวิจัยข้ามศาสตร์ในพุทธนวัตกรรมสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่กว้างขวางและรอบด้านมากขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เช่น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่และศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนา การศึกษาเรื่องจิตวิทยาพุทธศาสนา และการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพของการปฏิบัติสมาธิ วิจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในพุทธศาสนา แต่ยังเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของสังคมได้ ตัวอย่างหนึ่งของการวิจัยข้ามศาสตร์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในพุทธนวัตกรรมคือการศึกษาด้านประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuroscience) และจิตวิทยา ซึ่งมีการวิจัยเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติสมาธิต่อสมองและสุขภาพจิต โดยพบว่าการปฏิบัติสมาธิสามารถช่วยลดความเครียด เพิ่มความสามารถในการจดจ่อ และเสริมสร้างความสุขภายในอย่างยั่งยืน (Kabat-Zinn, 2003) นอกจากนี้ยังมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี VR (Virtual Reality) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริงสำหรับการฝึกสมาธิและการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา (Garrison et al., 2018) การนำหลักพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ร่วมกับศาสตร์ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจใน

พุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสรรคณ์วัตรกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของสังคมอย่างกว้างขวาง

ความหมายของ “พุทธนวัตรกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์”

จุดมุ่งหมายของการสื่อสารด้วยความหมายของ “พุทธนวัตรกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์” นี้สามารถชี้ชัดอธิบายโดยการประสงค์ให้ทราบถึงความเข้ากันได้ แม้เมื่อแยกออกจากกันแล้ว จะเป็นสิ่งที่ไม่เข้าพวกกันก็ตามระหว่างเรื่องของศาสนา กับเรื่องนวัตรกรรม วิจัย สำหรับแวดวงวิชาการอาจแยกออกเป็นสาขาหรือแขนงขององค์ความรู้ แต่ในแง่ของการใช้งานกลับเป็นเรื่องที่ไม่แตกต่างหรือห่างไกลกันเลย เพียงแต่สิ่งที่ถูกเน้นย้ำอยู่บ่อยครั้งคือการพัฒนานวัตรกรรมและการส่งเสริมผลักดันงานวิจัยให้ก้าวหน้าและเติบโต กลับเป็นว่าเรื่องของศาสนาหรือพุทธศาสนาในสังคมนั้นได้รับทาบหรือไม่เข้าพวกนั่นเอง

พระพุทธ หรือพุทธศาสนา (Buddhism) ถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) และอยู่เคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างต่อสังคมไทย ซึ่งเป็นศาสนาที่มุ่งหมายความของผู้รู้ คือ รู้แจ้งเห็นจริงในชีวิตและในโลก ผู้ตื่น คือ จากความไม่รู้หรือโง่ ผู้เบิกบาน คือ สดชื่นหรือไม่มีทุกข์ ที่สอนให้ทำจิตให้บริสุทธิ์เพื่อกำจัดความทุกข์ของจิตใจมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นคำสอนระดับสูงสุดที่จะสามารถกำจัดความทุกข์ของจิตใจในปัจจุบันให้หมดสิ้นไปอย่างถาวรได้ ซึ่งนี่เป็นจุดเด่นสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนาต่างไปจากศาสนาอื่นและไม่อาจปฏิเสธไม่ได้ว่าสภาพโครงสร้างของสังคมโดยเฉพาะของไทย ถูกหล่อหลอมยึดโยงเข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาอย่างลึกซึ้งยาวนาน หากมองถึงรากเหง้าครั้นแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นต่อมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างมาก หากมองถึงการขับเคลื่อนสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสังคมเช่น การขับเคลื่อนเรื่องของนวัตรกรรมและการวิจัย ก็เป็นสิ่งที่เกี่ยวโยงกับมนุษย์และสังคมโดยตรงอย่างเป็นเอกฉันท์ เพราะการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ก็เหมือนเป็นการพัฒนาโครงสร้างทั้งหมดในสังคมไปด้วย แม้แต่ศาสตร์สำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลต่อแวดวงนวัตรกรรมและการวิจัยอย่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เคมี ชีวภาพ จักรกล เป็นต้นเหล่านี้ก็เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและความต้องการของมนุษย์ในสังคมแทบทั้งสิ้น ฉะนั้นการขับเคลื่อนจึงต้องมองถึงรากลึกของต่อตัวมนุษย์ที่มีอารยธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาไปพร้อมกันด้วย

เพราะมนุษย์ไม่ใช่วัตถุที่จะต้องถูกวัดด้วยกันเองพัฒนา แต่มนุษย์มีจิตใจมีนามธรรมที่หากไม่ถูกพัฒนางี้จะเรียกว่า นวัตกรรมและวิจัยไม่ได้ เพราะการแท้จริงตามทัศนะของความเจริญแล้วได้รับการพัฒนาไปพร้อมทั้งองค์ประกอบควบคู่กันไป จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ต้องกล่าวถึงความเป็น “พุทธนวัตกรรม และ การวิจัย” นั่นเอง

คำว่า นวัตกรรม หรือในภาษาอังกฤษว่า Innovation วิวัฒนาการมาจากคำว่า Innovare รากศัพท์นั้นในภาษาละติน ซึ่งแปลว่า “ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา” หรือหมายถึง ผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการวิจัยพัฒนา รวมถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการเดิมด้วยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย โดยคนไทยมีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีอยู่แล้วก็ได้ (งานส่งเสริมนวัตกรรมสู่เชิงพาณิชย์ ฝ่ายบริการพัฒนาธุรกิจเทคโนโลยี. 2561) ทุกสิ่งที่สร้างขึ้นนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงและต่อยอดได้เสมอ แม้จะเกิดขึ้นแล้ว หรือยังไม่เกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ตาม โทมัสฮิวส์ Hughes, (1987) ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า “เป็นการนำเอาวิธีการใหม่มาปฏิบัติหลังจากที่ได้ผ่านการทดลองและได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับแล้ว และมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา” ทั้งนี้ก็ไม่ว่าจะแสดงชัดได้ว่า นวัตกรรมเองจะไม่เสื่อมถอย หากมองแต่ความรุดหน้าเพียงอย่างเดียว ทำให้นวัตกรรมนี้จึงเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ คิดค้นพัฒนา สามารถนำไปปฏิบัติจริงและมีการเผยแพร่ออกสู่ชุมชน ในลักษณะเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนหรือของเก่าที่มีอยู่แต่เดิมแต่ได้รับการปรับปรุงเสริมแต่งพัฒนาขึ้นใหม่ให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ (พิรพงษ์ กลิ่นลออ, 2558) ตามความหมายที่ว่า สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ทักษะประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

การวิจัย หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำอันนำไปสู่การศึกษา ค้นคว้า ทดลองให้ได้ผลข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบโดยอาศัยอุปกรณ์หรือวิธีการให้ได้ประโยชน์ตามมาคือ ช่วยให้เกิดวิทยาการใหม่ ๆ เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้อง ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น (ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์, 2556) โดยสรุปการวิจัยก็เพื่อแสวงหาองค์ความรู้มักเกิดขึ้นเนื่องจากนักวิจัย

รับรู้สภาพของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น นักวิจัยแต่ละคนจะรู้สภาพปัญหาที่อยู่รอบตัวแตกต่างกัน และแม้จะเป็นปัญหาเดียวกันแต่ก็อาจรับรู้ในแง่มุมที่ไม่เหมือนกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของนักวิจัยเป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อนำคำสามคมาอยู่ภายใต้ความหมายเดียวกัน จึงมุ่งอธิบายให้หมายรู้ความว่า นวัตกรรมและการวิจัยเชิงพุทธศาสนา ซึ่งมีสามลักษณะคือ

1. เป็นการทักษะของนวัตกรรม และการวิจัยที่ตระหนักในหลักธรรมและจริยธรรม
2. เป็นการปฏิบัติของนวัตกรรม และการวิจัยที่อิงจากทักษะในข้อที่หนึ่ง
3. เป็นเป้าหมายผลลัพธ์ที่ได้จากนวัตกรรมและการวิจัยที่อิงจากการปฏิบัติในข้อที่สอง

ดังนั้น เพื่อสื่อสารความเข้าใจจึงรวมความว่า “พุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์” คือ อุดมการณ์แห่งแนวคิดเชิงทักษะของนวัตกรรม และการวิจัยที่ตระหนักในหลักธรรม และจริยธรรม ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ และมีเป้าหมายปรากฏตามแนวทางของการใช้สติปัญญาบนวิถีของการเปลี่ยนแปลง นับว่าเป็นการเข้าถึงวิธีการคิดจากเหตุปัจจัยและหลักการปฏิบัติให้พ้นทุกข์ด้วยแก่นธรรมตามพุทธาจิตที่ว่า ปัญญา ชีวชีวิตมาหุเสฏฐ (ส .ส. (ไทย) 15/58.) ความว่า ปราชญ์กล่าวชีวิตของผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญาว่า ประเสริฐสุดดังนั้นสิ่งที่มนุษย์ต้องการคือการมอบวิชาความรู้ที่ถูกต้องผ่านการสื่อสารที่ตรงประเด็น และมีผลก่อให้เกิดเข้าใจเนื้อหาตลอดจนขอบเขตกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนด้วยเหตุและผลนั่นคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่ได้รับความรู้และเกิดปัญญาทำให้ประสบผลของการพัฒนา และต่อเนื่องสู่ความสุขที่ยั่งยืนร่วมกันของตนและสังคมนั่นเอง สอดคล้องกับมิติสำคัญของนวัตกรรมที่มีอยู่ 3 ประการ (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) คือ 1) ความใหม่ (Newness) เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นซึ่งอาจเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ 2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ และ 3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) สิ่งที่จะเป็นนวัตกรรมได้นั้นต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดซ้ำใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เป็นต้น

การวิจัยข้ามศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่นำหลักธรรมและปรัชญาพุทธศาสนามาผสมผสานกับความรู้และแนวคิดจากหลากหลายสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อศึกษาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม (Kabat-Zinn, J. 2003). การวิจัยเชิงข้ามศาสตร์นี้สามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเกี่ยวกับพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ของชีวิตประจำวัน การวิจัยข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary Research) เป็นกระบวนการที่ผสมผสานความรู้และแนวคิดจากหลายสาขาวิชาเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและเพิ่มความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่มีลักษณะและบทบาทที่แตกต่างกันไป การวิจัยข้ามศาสตร์ช่วยให้สามารถเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้มากขึ้นในด้านต่าง ๆ ของสังคม วิทยาศาสตร์ ศิลปะ มนุษยศาสตร์ และเทคโนโลยี เช่น การวิจัยทางการแพทย์และสุขภาพ การศึกษาทางสังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Frodeman, R., Klein, J. T., & Mitcham, C. 2010)

ตัวอย่างการวิจัยข้ามศาสตร์กับพุทธศาสนา

1. การวิจัยทางการแพทย์และจิตวิทยา: การศึกษาผลกระทบของการฝึกสมาธิและการเจริญสติ (Mindfulness) ต่อสุขภาพจิตและร่างกาย ซึ่งพบว่าการฝึกสมาธิสามารถช่วยลดความเครียด ปรับปรุงความจำ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตวิทยา เช่น โรคซึมเศร้า และโรควิตกกังวล

2. การวิจัยทางสิ่งแวดล้อมและจริยธรรม: การนำหลักธรรมพุทธศาสนา เช่น ความเมตตา และการไม่เบียดเบียน มาใช้ในการสร้างแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมให้มนุษย์มีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม และลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

3. การวิจัยทางการศึกษา: การประยุกต์ใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน เช่น การนำหลักการปัญญา สมาธิ และศีล มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของนักเรียน

สรุปได้ว่า พุทธนวัตกรรม และ วิจัยข้ามศาสตร์ มีความหมายดังนี้ พุทธนวัตกรรมเป็นการนำนวัตกรรม (การคิดค้นใหม่ๆ) มาปรับใช้ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อ

ส่งเสริมการพัฒนาและความเจริญของสังคมในมิติที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกับหลักธรรม. พุทธนวัตกรรมอาจเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และการทำงาน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และวิจัยข้ามศาสตร์ หมายถึง การวิจัยที่ผสมผสานความรู้หรือแนวทางจากหลายศาสตร์เข้าด้วยกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนหรือเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการความร่วมมือจากหลายสาขาวิชา. ตัวอย่างเช่น การผสมผสานความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และปรัชญาเพื่อนำไปใช้ในงานวิจัยที่มีผลกระทบในมิติต่างๆ ของสังคม

พุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์กับการประยุกต์ใช้

ประเด็นสำคัญการเชื่อมโยงพุทธศาสนา นวัตกรรมและวิจัย กับการประยุกต์ใช้นั้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานนวัตกรรมหรืองานวิจัยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสาย สังคมศาสตร์และมนุษย จะยิ่งสร้างผลเชิงบวกให้กับงานนวัตกรรม และวิจัยนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยการเชื่อมโยงทั้งสามสิ่งให้เกิดการขับเคลื่อนเชิงทัศนะทั้งสามสิ่งพร้อม ๆ กันทั้งองค์รวมสาม ส่วน ทั้งนี้ ส่วนประกอบสำคัญของผลลัพธ์ที่มุ่งหวังจะต้องสะท้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่าง ชัดเจนทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมที่เกิด เพราะพุทธศาสนาไม่เพียงเน้นแต่สิ่งที่เป็น รูปธรรมผลิตผลอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเน้นสิ่งที่จะเกิดขึ้นในทางนามธรรมอีกด้วย ฉะนั้น ประเด็นใดก็ตามที่เรากำลังคิดหรือมองประเด็นโจทย์ในการศึกษาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น การ นำเอาพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วม อาจทำให้เรามองเห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในหลากหลายมิติ เป็นการยกระดับงานวิจัยที่โดยส่วนมากอาจมีการนำเอาหลักทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ เข้ามามีส่วนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับงานวิจัยนั้นก็อาจเป็นทางเลือกหนึ่งที่ดี (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2560) แต่อย่างไรเสีย การได้หลักพุทธศาสนาเข้ามาเสริมจะช่วยให้ทุก ๆ ศาสตร์มีความ เข้มแข็งขึ้นได้แต่ต้องอาศัยผู้มีความรู้และประสบการณ์เพื่อการเชื่อมโยงอย่างมีนัยยะ พิเศษเท่าที่จะสามารถดึงเอาความน่าสนใจของพุทธศาสนาขึ้นมาแสดงได้ตามเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs): โจทย์ที่ท้าทายต่อการศึกษาวิจัยทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงด้วย องค์ประกอบ 17 ข้อ ตามองค์การสหประชาชาติทั้ง 193 ประเทศร่วมกันกำหนดขึ้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2561 เพื่อดำเนินนโยบายยกระดับ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทั่วโลก นับเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาวิจัยเชื่อมโยงด้วยองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา

การประยุกต์ที่กล่าวนี้นั้น จะเรียกว่าเป็นการวิจัยด้านนวัตกรรมเชิงพุทธ ก็ว่าได้ คือ นวัตกรรมความแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นโดยเน้นเพื่อความสอดคล้องเข้ากันได้กับนวัตกรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลงในทีสภาพ สร้างสรรค์ และคำนึงควบคู่กับผลกระทบที่ได้ให้ตระหนักรู้ และ สอดคล้องเชิงนามธรรมจิตใจที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนวัตกรรมนั้น ๆ หรือผลผลิตนวัตกรรมที่มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในห่วงโซ่กับสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวม การวิจัยด้าน นวัตกรรมเชิงพุทธศาสนาในอนาคตจึงเป็นความท้าทายของผู้วิจัยที่จะมองโจทย์ของการวิจัย อย่างไรให้เห็นสภาพผลกระทบทั้งสองฝั่งได้ โดยไม่มุ่งเน้นผลบวกผลลบของการวิจัยอย่างเดียว แม้ว่าคำว่านวัตกรรมจะบ่งบอกถึงความแปลกใหม่หรือการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมแต่ องค์ประกอบหลักของพุทธศาสนานั้นไม่อาจบิดเบือนไปจากหลักธรรมคำสอนได้ เพียงแต่หยิบ ยกเอาวิธีการปฏิบัติในทางศาสนามาใช้เพื่อผลลัพธ์ และผลกระทบในเชิงบวก ดังนั้นการ คาดหวังด้านตัวเลขสถิติของการเติบโตในเชิงวัดดูอาจต้องทบทวนวิธีการใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าตาม หลักทางพุทธศาสนาอาจไม่ส่งผลบวกต่อระบบเศรษฐกิจที่มุ่งหวังผลด้านมูลค่าสูงแต่จะส่งผลใน เชิงบวกด้านความมั่นคงยั่งยืนในระยะยาว ตัวอย่างเช่น ความสันโดษพอเพียงแบบปรัชญา เศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ที่มีการนำเอาหลักธรรมมากำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตนั่นคือ จุดมุ่งหมายสำคัญของพระพุทธศาสนากับนวัตกรรม และการวิจัยที่จะสร้างสรรค์ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนวัตกรรมเชิงพุทธศาสนาที่สำคัญในอนาคตอย่างแน่นอน

สรุปได้ว่าการประยุกต์วิจัยข้ามศาสตร์ในสาขาของพุทธศาสนามีความหลากหลายมาก โดยมุ่งเน้นการผสมผสานความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับปรัชญาและศาสนาพุทธศาสนา เพื่อเข้าใจและปรับใช้ในทางปฏิบัติชีวิตและสังคมได้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่นการใช้ทฤษฎีจิตวิทยาเข้า กับการสอนวิปัสสนาของพระพุทธเจ้า หรือการศึกษาปรัชญาเศรษฐศาสตร์เพื่อหาวิธีการแก้ไข ปัญหาทางสังคมในแง่ของความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน วิจัยทางศาสตร์ประยุกต์ใช้ใน พุทธศาสนามีการศึกษาต่างๆ เช่น การศึกษาประสบการณ์การทำสมาธิและผลกระทบต่อ สุขภาพจิตของบุคคล หรือการใช้ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ปรัชญาพุทธใน สังคมผ่านสื่อต่าง ๆ การร่วมมือข้ามศาสตร์นี้ช่วยให้เราเข้าใจพุทธศาสนาในมุมมองที่ หลากหลายและสะท้อนถึงการปรับใช้พุทธวิจัยในสังคมในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

การสร้างเชื่อมโยงความสำคัญระหว่างพุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์

ความสำคัญระหว่างพุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์ ภายใต้บริบทเดียวกันนี้ มุ่งอธิบายในมุมมองที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ สร้างใหม่ หรือทำให้แตกต่างไปจากเดิม และทรงประสิทธิภาพด้วยทักษะ การปฏิบัติ และเป้าหมาย เป็นสิ่งที่ควรขับเคลื่อนไปพร้อมกันภายใต้งานด้านนวัตกรรม และการวิจัย จึงสามารถเรียกได้ว่าทรงประสิทธิภาพเพราะคำนึงด้านจิตใจของผู้ใช้ผลผลิตและผลกระทบที่เกิดจากนวัตกรรม และวิจัยนั้นด้วย ดังนั้น การสร้างความเชื่อมโยงความสำคัญระหว่างพุทธศาสนา นวัตกรรมและวิจัย อาจต้องกำหนดทิศทางให้ชัดเจนดังนี้

เชื่อมโยงโดยการกำหนดนักวิจัยให้สร้างฐานแนวคิดผังมโนทัศน์ให้เกิดร่วมกันระหว่างพุทธศาสนาในด้านองค์ความรู้เชิงหลักธรรม ให้สอดคล้องต่อประเด็นเชิงนวัตกรรมและวิจัย ภายใต้กรอบการขับเคลื่อนสอดรับพัฒนาบนข้อเสนอของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมและวิจัย รวมถึงหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นองค์การมหาชน (NIA) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร องค์การมหาชน (สวก.) หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัย และนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัย และการสร้างนวัตกรรม (บพค.) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี พุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์นั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยสิ่งต่าง ๆ หรือด้วยวิธีการใหม่ ๆ และยังอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติ การเปลี่ยนอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอด ทั้งนี้ มักมีการแยกแยะความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม อันหมายถึงความคิดริเริ่มที่นำมาประยุกต์ใช้อย่างสัมฤทธิ์ผลในหลายสาขา เชื่อกันว่าการที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมีความแปลกใหม่อย่างเห็นได้ชัด และไม่เป็นแค่เพียงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เป็นต้นว่า ในด้านศิลปะ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐ ในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเพิ่มมูลค่า มูลค่าของลูกค้า หรือมูลค่าของ

ผู้ผลิต เป้าหมายของนวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เกิดเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น นวัตกรรมก่อให้เกิดผลิตผลเพิ่มขึ้น และเป็นที่มาสำคัญของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและจะต้องควบคู่ไปกับการรู้เท่าทันตัวเองเพราะสิ่งที่เป็นรูปและนามจะมีคุณสมบัติสำคัญคือ ความเสื่อมเป็นสภาพปกติของทุกสิ่ง

สรุปได้ว่าพุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการนำความรู้และเทคโนโลยีจากศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาและศึกษาด้านพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้แนวคิดและเครื่องมือจากสาขาต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการศึกษาและวิจัยเรื่องพุทธศาสนาอย่างเชิงลึกและเป็นระบบมากขึ้น โดยมุ่งเน้นที่จะใช้สมองความรู้และเทคโนโลยีในการตีความและศึกษาพุทธศาสนาให้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นได้มากขึ้น การวิจัยข้ามศาสตร์นี้อาจเกี่ยวข้องกับการใช้สมองความรู้จากศาสตร์เชิงกล, จิตวิทยา, สังคมวิทยา, และเทคโนโลยีในการศึกษาและเข้าใจพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ทำให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและชีวิตประจำวันได้มากขึ้นในทางที่หลากหลาย

ความน่าสนใจของการวิจัยข้ามศาสตร์กับพุทธศาสนา

การวิจัยข้ามศาสตร์กับพุทธศาสนา (Interdisciplinary Research with Buddhism) เป็นการรวมเอาความรู้และแนวคิดจากพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับสาขาวิชาต่างๆ เช่น จิตวิทยา การแพทย์ และการศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในหลายแง่มุมของชีวิตและจักรวาล (Kabat-Zinn, J, 1990) การผสมผสานนี้นำไปสู่การค้นพบนวัตกรรมใหม่ๆ และแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์

1. การส่งเสริมสุขภาพจิตและร่างกาย เป็นการผสมผสานแนวคิดพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์การแพทย์และจิตวิทยาได้นำไปสู่การพัฒนาวิธีการรักษาและป้องกันโรคที่เน้นการดูแลทั้งร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างเช่น การฝึกสติ (Mindfulness) ซึ่งเป็นแนวทางการฝึกสมาธิที่มาจากพุทธศาสนา ได้รับการยอมรับในวงการแพทย์ตะวันตกว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการลดความเครียด และช่วยปรับปรุงสุขภาพจิตและร่างกายของผู้ป่วย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางบวกของการปฏิบัติธรรม เช่น การทำสมาธิ ซึ่งช่วยลดความวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้า

2. การศึกษาและการพัฒนาจิตสำนึก การวิจัยข้ามศาสตร์ที่รวมเอาพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการสร้างแนวคิดและวิธีการในการศึกษาและพัฒนาจิตสำนึก ตัวอย่างเช่น การใช้แนวคิดเรื่องการไม่ยึดมั่นถือมั่น (Non-attachment) ในการสร้างแนวทางการศึกษาและการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องปัญญาและสมาธิยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการคิดและการรับรู้ของมนุษย์ ทำให้สามารถพัฒนาวิธีการสอนและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การแก้ปัญหาทางสังคมและศีลธรรม พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางสังคมและศีลธรรม การวิจัยที่นำแนวคิดพุทธศาสนามาผสมผสานกับสาขาสังคมศาสตร์และนิติศาสตร์ สามารถช่วยในการพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาทางสังคม เช่น การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม และการสนับสนุนการใช้ชีวิตที่มีคุณธรรม

4. การส่งเสริมความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ในระดับสากล การวิจัยข้ามศาสตร์กับพุทธศาสนายังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพระหว่างวัฒนธรรม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาในบริบทต่างๆ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกับศาสนาและปรัชญาอื่นๆ ช่วยเปิดโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้สามารถสร้างความร่วมมือในระดับสากลในการแก้ปัญหาทางสังคมและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์

สรุปได้ว่า การวิจัยข้ามศาสตร์กับพุทธศาสนาเป็นการเปิดโอกาสให้เราสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้และแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหาและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในหลายแง่มุมของชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพจิตและร่างกาย การศึกษา และการพัฒนาสังคมและศีลธรรม

ทิศทางการพัฒนาพุทธนวัตกรรมและวิจัยข้ามศาสตร์สู่สังคม

การกำหนดทิศทางการพัฒนาพุทธนวัตกรรมและวิจัยสู่สังคมนั้น สามารถกำหนดทิศทางเพื่อการพัฒนาสู่สังคมได้ การกำหนดทิศทางพุทธศาสนากับนวัตกรรมและวิจัยสู่สังคมนี้อาจเป็นการสร้างอุดมการณ์ให้กับผู้วิจัยหรือนวัตกรรมให้มีอุดมคติที่จะสร้างสรรค์ผลงานให้มนุษย์ และสังคมได้ เมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกนำไปใช้ก็เท่ากับว่าเป็นการกำหนดทิศทางของสังคมให้หันมาใส่ใจสิ่งที่ดีตรงกันข้ามกับการแสวงหาความเจริญด้านวัตถุหรือตอบสนองความอยากโดยไม่

อาจพลาดการคำนึงถึงผลกระทบกับมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้เท่าทันต่อเทคโนโลยีให้เกิดการปรับใช้อย่างเหมาะสม การคำนึงถึงทรัพยากรทางธรรมชาติที่นำมาใช้ในงานนวัตกรรมและการวิจัย ถึงแม้มนุษย์จะโหยหาความเจริญสักเท่าใด แต่มนุษย์ก็ต้องรู้จักประมาณความต้องการในตนเองด้วย สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยองค์ความรู้วิชาการทางพระพุทธศาสนาเข้ามากำกับสร้างบรรทัดฐานผลผลิตงานให้สอดคล้องต่อตัวมนุษย์เอง ดังนั้นทิศทางการพัฒนาพุทธศาสนากับนวัตกรรมและวิจัยสู่สังคม อยู่ที่กำลังของมนุษย์เองที่จะเข้าใจ เข้าถึง และสามารถอยู่ร่วมบนฐานแนวคิดเช่นนี้ได้ และต้องไม่สร้างภาวะสถานการณ์แข่งขันหรือเปรียบเทียบสิ่งที่มีในตนเองกับชนชาติอื่น พึงระลึกถึงมนุษย์ด้วยกันเองจะทำให้ทิศทางการสร้างสรรค์ผลงานด้านพุทธศาสนากับนวัตกรรมและวิจัยสู่สังคมเป็นแนวหน้าของการวิจัย เป็นการยกระดับผลงานให้สอดคล้องกับนวัตกรรมในอนาคตด้วยนวัตกรรมที่มุ่งเน้นในเรื่องของความแปลกใหม่อย่างก้าวกระโดดหรือสร้างความแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ก่อนเดิม ด้วยแนวคิดหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติอย่างเห็นผล หรือประดิษฐ์ประยุกต์ใช้ไปตามพันธกิจหรือนโยบายของประเทศที่วางไว้ ยิ่งไปกว่านั้นคือ สามารถกำหนดทิศทางการนวัตกรรมและการวิจัยในประเทศให้ได้การรู้จักผนวกศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชนชาติไทย ที่สามารถหลอมรวมเข้าด้วยกันด้วยแ่งมุ่มและมิติบนเหตุผลและสมมุติฐานในทิศทางเดียวกัน

ทั้งนี้หลักธรรมที่นำไปสู่และการพัฒนาระดับองค์ความรู้วิชาการในเชิงพุทธศาสนากับนวัตกรรมและงานวิจัยข้ามศาสตร์ เพื่อเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติ ต่อผู้วิจัยหรือนวัตกรรมได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้เชี่ยวชาญรอบรู้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั้นได้แก่ 1) สุตะ การศึกษาอันอาศัยการฟังสร้างระบบแห่งวิจารณ์ญาณ พินิจ วิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น 2) จิตตะ การนำสิ่งที่ได้ศึกษามานั้นมาคิดพิจารณาบนฐานเหตุผล โดยทักษะคิด จินตนาการ ความชำนาญส่วนตัว และประสบการณ์ 3) ปุจฉา รักในการแก้ข้อสงสัย สร้างความสงสัยหรือปัญหา นำไปสู่การไขคำตอบ ออกจากกรอบแห่งศาสตร์ที่ตนถนัดเพื่อสร้างความโจทย์ปัญหาอันนำไปสู่พหุวิทยาแปลกใหม่ในเชิงบวก 4) ลีขิต การจดจำด้วยการสมทบทคิดทางทฤษฎี นวัตกรรม และวิจัยรวมทั้งต่อยอดผลงานวิจัยสู่ความเป็นเลิศนั่นเอง ทั้งนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) ยังได้สรุปเพิ่มเติมและเน้นย้ำความสำคัญไว้ว่า หลักธรรมหรือจริยธรรมนับเป็นส่วนสำคัญที่นักวิจัยและนวัตกรรมต้องยึดหลักจริยธรรม และมีมาตรฐานที่อ้างอิงการปฏิบัติได้ทั้งในระดับประเทศ และระดับ

สากลซึ่งนี้เป็นส่วนผสมสำคัญที่เริ่มได้ในระดับปัจเจกบุคคลสู่ต้นแบบคนรุ่นใหม่ที่ขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้ก้าวไกล

สรุป

พุทธนวัตกรรมและการวิจัยข้ามศาสตร์ คือการผสมผสานภูมิปัญญาโบราณกับความรู้สมัยใหม่เพื่อพัฒนาสังคม พุทธนวัตกรรม หมายถึง การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมในปัจจุบัน โดยผสมผสานภูมิปัญญาโบราณเข้ากับความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การวิจัยข้ามศาสตร์ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าที่อาศัยความรู้และวิธีการจากหลายสาขาวิชา มาประสานและบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ความรู้และมุมมองที่ลึกซึ้ง รอบด้าน และครอบคลุมการผสมผสานพุทธนวัตกรรมและการวิจัยข้ามศาสตร์ มีศักยภาพที่จะนำไปสู่การพัฒนาในหลายด้าน เช่น พุทธนวัตกรรมและการวิจัยข้ามศาสตร์: การผสมผสานภูมิปัญญาโบราณกับความรู้สมัยใหม่เพื่อพัฒนาสังคมหลายด้าน เช่น การพัฒนาจิตใจ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาจิตใจ ส่งเสริมสติปัญญา และสร้างปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม การพัฒนาสังคม พุทธนวัตกรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ พุทธนวัตกรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมธุรกิจที่ยั่งยืน และสร้างสังคมที่เท่าเทียม การพัฒนาสิ่งแวดล้อม พุทธนวัตกรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสร้างสมดุลในระบบนิเวศ เป็นต้นได้นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). องค์การแห่งนวัตกรรม แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งานส่งเสริมนวัตกรรมสู่เชิงพาณิชย์ ฝ่ายบริการพัฒนาธุรกิจเทคโนโลยี. "นวัตกรรมไทย". เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2567. จาก <http://www.innovation.go.th/thai-innovation-register>.
- ณรงค์ โพธิ์พอกษานันท์. (2556). ระเบียบวิธีวิจัย หลักการและแนวคิด เทคนิคการเขียน. ใน รายงานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). มองอเมริกาแก้ปัญหาไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พีรพงษ์ กลิ่นละออ. (2558). รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธ เพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 10(2).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุดินันท์ กันทะเตียน. (2560). ภูมิสถาปัตยกรรมของวัดไทยกับการเรียนรู้และการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). คู่มือมาตรฐานการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Frodeman, R., Klein, J. T., & Mitcham, C. (2010). The Oxford Handbook of Interdisciplinarity. Oxford University Press.
- Hughes, T. (1987). The Evolution of Large Technological System. In W. Bijker (Ed.), The Social Construction of Technological Systems: New Directions in the Sociology and History of Technology. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-Based Interventions in Context: Past, Present, and Future. *Clinical Psychology: Science and Practice*.

Kabat-Zinn, J. (1990). *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness*. Delacorte.